

Lê Văn Phúc - Bóng Thời Gian

DƯƠNG THIỆU TƯỚC (1915-1995)

Dương Thiệu Tước sinh năm 1915, quê quán tại làng Vân Đình, huyện Sơn Lãng, tỉnh Hà Đông, thuộc dòng dõi danh gia vọng tộc, cháu nội của cụ Nghè Vân Đình Dương Khuê. Theo Lâm Viên trong trang Đặc Trưng, thuở nhỏ Dương Thiệu Tước học tại Hà-Nội, thập niên 30 gia nhập nhóm nghệ sĩ tài tử Myosotis (Hoa lưu ly) cùng Thẩm Oánh, Lê Yên, Dzoãn Mẫn, Vũ Khánh...

Dương Thiệu Tước là người có sáng kiến soạn các nhạc phẩm thuộc loại "Bài Tây theo điệu ta", mở một đường hướng mới cho nền tân nhạc Việt Nam. Những nét nhạc Tây phương ấy đã tạo thành các ca khúc nhẹ nhàng, êm ái, du dương mà vẫn không mất đi hồn dân tộc quán quít trong cung điệu mang đầy tính chất khai phá, quyến rũ.

Trong âm nhạc Việt Nam, chúng ta phải nhìn nhận rằng: Nhạc Dương Thiệu Tước rất tình tứ, trong sáng và thật là sang trọng.

Từ dòng máu nghệ sĩ, từ con tim đa cảm, từ một tâm hồn biết rung động trước thiên nhiên mệnh mông, trước cuộc đời đa dạng, Dương Thiệu Tước đã tự tạo cho mình một hướng đi và một địa vị trong làng nghệ thuật.

***

Đóng góp trong bài này, quanh đi quẩn lại vẫn chỉ có hai thầy trò: Ấy là thầy Nguyễn Túc và Cai tôi.

Thầy Nguyễn Túc: Này cậu, sao kỳ này cậu lại giới thiệu Dương Thiệu Tước mà không phải là người khác?

Cai tôi: Dạ, chính thế! Bởi vì lần trước, em đã nhắc đến Thẩm Oánh thì bài kế tiếp bắt buộc phải là Dương Thiệu Tước rồi còn gì...

- Sao lại là "bắt buộc" vậy cà?

- Dạ, vì tên của hai nhạc sĩ này thường đi cặp kè với nhau. Ngay cả cuộc đời cũng vậy. Thầy còn nhớ là hai người cùng sinh trưởng ở ngoài Bắc, cùng lứa tuổi, xê xích nhau có 1 tuổi thôi à! Cùng sinh hoạt trong ngành âm nhạc trong ban "Hoa lưu ly", lại có họ hàng với nhau nữa chứ ! (Bà Thẩm Oánh là em họ Dương Thiệu Tước).

Cuối cuộc đời, hai người cũng đều thọ ở tuổi 81, mất cách nhau 1 năm. Trong giới nhạc sĩ, tuy hai người theo hai lối mộng khác nhau khi sáng tác nhưng cùng chung mục đích là tô bồi cho nền tân nhạc Việt Nam ngày một thăng hoa nên con đường cùng đi là khai phá, là mở một kỷ nguyên mới. Hai cái tên Thẩm Oánh và Dương Thiệu Tước cặp kè với nhau như thế nên khi Cai em viết về Thẩm Oánh không thể không nhắc đến Dương Thiệu Tước được, thừa thầy!

- Có lý! Cậu giải thích như thế tôi mới chịu, chứ mà cậu nói cái kiểu "cả vú lấp miệng em" là tôi không được đâu đấy nhá!

- Dạ, đâu có. Em có "cả vú" có "lấp miệng" ai hỏi nào đâu mà thầy đe em thế? Thế thầy có kỷ niệm nào về nhạc sĩ họ Dương này không?

- Có, tôi biết Dương Thiệu Tước là người thuộc gia đình danh giá, mà ngoài đời ông ấy cũng có tác phong lịch lãm và ăn mặc sang trọng nữa. Lúc nào cũng vận com-lê màu trắng, mũ trắng, giày trắng, còn cà-vạt màu gì thì tôi

không nhớ. Như vậy là lịch sử lẩm đớ nghe. Thời 1930-1940 mà "diện" vậy là "đờ-luých" rồi. Với tác phong, học vấn, tài năng như vậy thì thử hỏi ai mà không mê cho được?

- Thầy hỏi em hay thầy hỏi ai đó?

- Hỏi cậu. Nếu cậu không trả lời được thì cậu thử hỏi ngay bà chị Minh Trang xem bà ấy trả lời như thế nào?

- Cái này thì em xin chịu. Thôi để em hỏi bà chị Minh Trang vậy nhé!

(Cai tôi bấm máy tê lê phon qua bên Cali., đầu giấy bên kia là chị Minh Trang)

- A-lô! A-lô! Thưa chị Minh Trang đó ạ? Vâng, em là Cai Phúc, tác giả loạt bài "Niềm vui trong tân nhạc" đây ạ! Sở dĩ em gọi chị là vì em đang bàn về nhạc sĩ Dương Thiệu Tước cùng với thầy Nguyễn Túc. Đến cái đoạn thầy Túc biểu rằng hồi trẻ ở Hà-Nội, Dương Thiệu Tước rất hào hoa, nhiều cô mê lắm. Em không biết máy may gì về vụ này nên xin thỉnh ý chị xem chị nghĩ thế nào ạ? Đầu giấy nói bên kia, bà chị Minh Trang cười rộn ràng:

- Đúng như anh Túc nói đấy, chú ạ! Hồi trẻ, anh Dương Thiệu Tước rất đẹp trai, con nhà giàu, học giỏi, tài hoa, đúng là một công tử của Hà thành hoa lệ.

- Em hỏi khí không phải, thế anh có lọt vào mắt xanh của chị không?

- Chú còn phải hỏi gì nữa! Lọt ngay í chứ! Hồi ấy là năm 1949, khi tôi làm việc tại Đài Phát Thanh Pháp Á.

- Chị hát cho đài này hay sao?

- Đâu có, tôi đậu tú tài Pháp tại trường Khải Định, làm biên tập viên chương trình Pháp ngữ cho đài chứ có hát hò gì đâu!

- Thế cơ duyên nào chị trở thành danh ca Minh Trang?

- Thế này! Hồi ấy, ít ca sĩ lắm. Trong đài, tôi thường ca hát nghêu ngao. Một bữa, thiếu ca sĩ, họ thấy tôi thích hát nên bảo tôi hát thử xem sao. Nghe xong, thấy tôi hát cũng được nên cho tôi hát trong chương trình ca nhạc. Từ đó, tôi thành ca sĩ, năm 31 tuổi.

- Thành ca sĩ Minh Trang?

- Đúng thế!

- Nhưng tên thực của chị là gì ạ?

- Tên thực của tôi là Nguyễn Thị Ngọc Trâm. Còn Minh Trang là tên ghép của con trai và con gái (con trai tên Minh, con gái tên Trang tức Quỳnh Giao).

- Chị có sử dụng một thứ nhạc khí nào không?

- Tôi chơi đàn dương cầm từ hồi còn nhỏ.

- Chị làm việc cho đài Pháp Á bao lâu?

- Từ năm 1948-1949, sau này đổi lại là Đài Phát Thanh Quốc Gia, cho đến năm 1975.

- Em cảm ơn chị cho biết một vài chi tiết hấp dẫn. Cần gì, em lại xin phép hỏi chị thêm được không ạ?

- Được, nếu tôi không mắc bận thì tôi xin trả lời chú ngay.
- Dạ, em xin tạm ngưng ở đây, chị nhé! Cảm ơn chị ạ! (Ngưng điện đàm) Thưa thầy Nguyễn Túc, em đã hỏi chị Minh Trang về một khía cạnh cuộc đời của Dương Thiệu Tước. Thế đối với thầy, thầy còn biết gì thêm về nhạc sĩ này không?
- Có chứ! Tôi nhớ là Dương Thiệu Tước có mở một tiệm đàn trên phố Hàng Gai, Hà-Nội, bán các thứ đàn. Nhà tôi ở gần tiệm đàn của ông. Tôi còn biết là nhạc sĩ này xử dụng được mấy thứ đàn ta nữa nên chúng ta không lấy làm lạ khi nghe Dương Thiệu Tước sáng tác ca khúc hết sức đặc biệt và tuyệt vời. Đó là bài Đêm tàn Bến Ngự. Bản nhạc này vừa có cung bậc Tây phương, vừa mang âm hưởng Đông phương dịu dặt, mơ hồ, cùng với nét buồn man mác, trữ tình của miền sông Hương núi Ngự.
- Thầy nói đúng đấy! Em còn nghe chị Minh Trang nói rằng trước khi sáng tác bài này, Dương Thiệu Tước đã tới Huế, ngủ đò trên sông Hương cả tháng trời để tìm hứng sáng tác một tuyệt phẩm như thế! Đây là nguyên tác "Đêm tàn Bến Ngự":

Ai về bến Ngự cho ta nhắn cùng
 Nhớ chãng non nước Hương Bình
 Có những ngày xanh
 Lưu luyến bao tình
 Vương mối tơ mảnh.

Hàng cây soi bóng nước gương
 Thuyền xa đậu bến Tiêu Tương
 Lưu luyến thay phút say hương dịu buồn
 Nhưng thoảng nghe khúc ca Nam Bình sầu than
 Như nước nở khóc duyên bề bàng
 Thấp thoảng trăng mờ
 Ai than ai thở, đời vui chi trong sương gió
 Ai nhớ thương ai
 Đây lúc đêm tàn, tình đã lạt phai.

Thuyền ơi đưa ta tới đâu?
 Tìm trăng, trăng khuất đã lâu
 Sương xuống trên bến cô liêu thêm sầu
 Bèo nước gió mây, đêm ngắn tình dài
 Có ai nhớ ai nơi giang đầu.

Thầy Nguyễn Túc:

- Đây là lời 1. Tôi nhớ còn lời 2 nữa, nghe cũng lưu luyến bao tình, vương mối tơ mảnh lắm, cậu ạ!
- Vâng, đây là lời 2, như ý thầy muốn:

Ai về bến Ngự, cho ta nhắn cùng
 Bến xưa non nước Hương Bình
 Những phút tàn canh
 Vương vấn bao tình
 Ai rút sao đành.

Thuyền mơ trong khúc Nam Ai
 Đàn khuya trên sông ngắn dài

Ai luyện ai tiếc khúc ca Tần Hoài
Ôi vắng nghe tiếng ai âm thầm trầm ngân
Như nhẩn nhủ mỗi duyên thờ ơ
Sông nước lững lờ
Ai mong ai chờ, đời vui chi trong sương gió

Đây phút cô đơn
Ai oán cung đàn sầu vọng trần gian
Thuyền ơi! đưa ta tới đâu
Hồn thơ vương vấn canh thâu
Thương tiếc chi phút bên nhau thêm sầu
Bao kiếp giang hồ Ly biệt tình hoài
Có ai nhớ ai nơi Hương Bình...

Thầy Nguyễn Túc:

- Nghe buồn thật đấy cậu ạ! Tôi là người không biết mơ mộng, tình tứ là gì mà đã thấy lòng mình vẫn vương, quyến luyến bao tình rồi. Thế còn như cậu, cậu có thương cảm, nhớ nhung gì không?
- Dạ không, vì em có bao giờ được cái hân hạnh ngủ đò trên sông Hương bao giờ đâu mà có kỷ niệm nhớ nhung, thương cảm! Nhưng nói một cách khách quan, phiên diện thì nghe xong em cũng cảm thấy như mất mát, thiếu thốn một cái gì khó tả!
- Khó tả là khó tả như thế nào?
- Như thế này: Là em muốn níu kéo đêm đùng tàn trên sông Hương, bến Ngự, để cho mỗi tình cứ còn dài dài, hoài hoài trên con đò chòng chành nơi bến cô liêu.
- Thì chính nhạc sĩ Dương Thiệu Tước đã mô tả rất ư tình tứ rồi đấy chứ! Như "Lưu luyến thay phút say hương dịu buồn", "Đây lúc đêm tàn, tình đã nhạt phai, vương vấn bao tình, ai rút sao đành..." toàn là những câu buồn, cực tả mỗi tình tới nở sáng tàn, chẳng đi tới bến bờ nào sót cả!
- Nói thực với thầy, chứ em nghĩ thật bụng rằng người nghệ sĩ coi đây chỉ là khung cảnh để diễn tả tâm tư cho nó có vẻ thơ mộng, trữ tình thôi, chứ chả có ai lại đi ngủ đò rồi lấy ngay cô lái đò ấy đâu! Họa hoàn mới xảy ra thôi à! Đó là trường hợp đặc biệt.
- Ừa, tôi cũng nghĩ như cậu vậy đó! Thế cậu "sang số" được chưa hay còn "dậm chân tại chỗ"?
- Dạ, em "sang số" ngay đây. Bàn về những nhạc phẩm nổi tiếng của Dương Thiệu Tước thì nhiều lắm. Em chỉ xin đơn cử vài bài thôi. Như bài "Kiếp hoa", nhạc sĩ thương cảm cho đời hoa sớm nở tối tàn. Ẩn hiện trong đó, hình như chúng ta cũng nghe cả tiếng lòng thổn thức của người thiếu nữ e ấp bên hoa, không biết cuộc đời mình có "sớm nở tối tàn", có mong manh như đời hoa bạc mệnh?

Có câu hỏi đấy mà chờ đợi mãi chẳng thấy ai trả lời:

Trong vườn chiều êm nắng tươi
Đàn bướm lượn bay tung bồng
Mẫu cánh vàng xanh trắng hồng
Rung rinh lướt êm lẫn cùng sắc hoa.

Vui đùa lững lờ bên hoa
Bầy én lượn bay tung bồng
Ngàn tiếng đồng ca vang lừng

Hầu như lãng quên tháng ngày dần trôi.

Nhưng bên luống hoa
Kìa ai ngồi thở than
Thương cho đời hoa khéo sao sớm nở tối tàn.
Mà giờ đây, muôn hoa thắm tươi,
hương theo gió đưa trong muôn sắc huy hoàng.

Ai có ngờ đâu
Khi ánh tà dương
Lắng sau màn sương
Hoa lià cánh biếc
Hồn theo gió vương.

Nhưng bên luống hoa
Kìa ai ngồi thở than
Lo thay hồng nhan
Giống hoa sớm nở tối tàn.

Thầy Nguyễn Túc:

- Tôi nhận thấy ở Dương Thiệu Tước điểm này: Ông thường nhớ về dĩ vãng, luyện tiếc thời xa xưa. Dù ở tuổi thanh xuân nhưng ông đã như người từng trải, nhìn cuộc đời qua lăng kính hoàng hôn. Ông như mang tâm sự một kẻ tài cao mà bị đời bạc đãi khiến lỡ làng như cung đàn của Tư Mã nơi giang đầu bến Tầm Dương đất trích.
- Chà, nghe thầy nói đã quá ta! Thầy cũng thi văn hợp tuyển đấy chứ!
- Thế cậu tưởng tôi là vai u thịt bắp như cậu ấy à?
- Dạ, em đâu dám, nhưng em cũng cứ mơ mơ màng màng như thế chứ lị! Thầy nhận xét rất chính xác. Đây, em xin trình bài "Tiếng xưa":

Hoàng hôn, lá reo bên thềm
Hoàng hôn, toi bời lá thu
Sương mờ, ngậm ngùi xuân xanh
Bâng khuâng, phím loan vương tình.

Đâu bóng trắng xưa, mơ khúc nghê thường
Phai tàn một thời liệt oanh, xa đưa gió mây lạnh lùng
Chiều thu, nhớ nhung vì đâu, thắm đôi dòng châu
Tiếc thay tài cao đành lỡ làng.
Man mác khói hương bay dịu dàng.
Như tóc mây vương, đáng liễu mơ màng,
Cung đàn nhỏ lệ Tầm Dương
Ai đó tri âm biết cùng...

Thầy Nguyễn Túc:

- Cậu thấy trong bài này có gì đáng nói không?
- Dạ, không. Em không thấy gì đáng nói cả!

- Có chứ! Đó là chép sai và hát sai. Có hai chữ viết sai và hát sai làm hỏng cái ý của người viết nhạc viết lời. Cậu nghe lại câu: *Chiều thu, nhớ nhung vì đâu, thăm đôi dòng châu, tiếc thay tài cao đành lỡ làng*. Tiếc thay TÀI CAO mà đành phải lỡ làng, dang dở, hẩm hiu cả một cuộc đời. Đó là cái ý chính của bản nhạc. Ấy thế mà trong hầu hết những bài hát và hầu hết ca sĩ trình diễn đều hát rằng Tiếc thay TẠI SAO đành lỡ làng thì chữ tại sao không có ý nghĩa gì cả. Tài cao mà đành phải lỡ làng mới đủ ý nghĩa, mới thăm thía, chứ tại sao lỡ làng thì hỏi cũng như không hỏi, chả nói lên được cái gì sốt cả! Cậu đồng ý thế không?

- Dạ, em chịu thầy là có nhận xét tinh tế, hợp tình, hợp lý. Nói đến viết sai, hát sai thì trong tân nhạc Việt Nam nhiều lắm. Chẳng hạn như vịnh non thì hát là vịnh môi, *Tôi ra đứng tựa gốc bàng, chồng tôi cười ngựa cả làng ra xem* thì hát là *Tôi ra đứng tựa cổng làng, chồng tôi cười ngựa cả làng ra xem*. Câu trên vần làng, câu dưới cũng vần làng sao nghe tẻ vậy. Nhà thơ đâu có thiếu vần? Lại nữa, câu: *Vẫn hỏi lòng mình là hương cóm, chả biết tay ai làm lá sen* thì hát rằng: *Vẫn hỏi lòng mình là hương...khói* thì có chết người không thưa chứ!

- Chả chết ai đâu, nhưng đau cho tác giả thôi! Thôi ta tiếp đi kéo mang tiếng là câu giờ thì khốn!

- Dạ, xin tiếp. Vẫn hướng lòng mình về dĩ vãng, Dương Thiệu Tước viết "Ôi, quê xưa". Nhớ quê, yêu quê thì ai mà chẳng nhớ. Nhưng người nghệ sĩ về thăm quê cũ trong một buổi chiều thu hiu hắt gió mưa, nhìn thôn xóm điêu tàn, nhòu đến kỷ niệm xưa mà lòng chùng xuống, mới viết được những nét nhạc Tango Habanera buồn xa vắng như thế này, thầy ạ:

Rồi một chiều thu
Tôi về cố hương
Nhìn cảnh làng xưa
Vết hoang tàn điêu hiu gió sương.

Nhìn xóm làng vắng thưa
Nhớ chôn đây năm nào
Chiều chiều bao người hẹn nhau
Đến bên nhịp cầu.

Tối tối quây quần, mơ đón trăng lên, vui lời trao duyên
Hôm nay chôn đây, thôn làng quạnh hiu, người vắng xa.

Rồi một chiều thu
Trông về cố hương
Lòng nặng sầu vương
thiết tha niềm thương.

Trong tâm trạng buồn vương man mác, nhìn cảnh nào cũng như đeo một mối sầu riêng, Dương Thiệu Tước viết bài "Áng mây chiều", vẽ nên một bức tranh có màu sắc vàng úa, có mây hững hờ trôi, có con thuyền rời bến vắng không biết về đâu trong cảnh chiều tà. Lòng trong đó là nỗi lòng gửi gắm cố nhân, gặp nhau, yêu nhau rồi lại phải chia tay nhau để cho xa cách muôn trùng...

Thầy Nguyễn Túc:

- Này cậu ơi! Nhạc sĩ Dương Thiệu Tước viết nhạc thì nghe nhẹ nhàng, du dương, quyến luyến như thế. Còn cậu, khi cậu com măng te thì sao nó lại bi ai, sầu thảm, thương tâm đến như vậy cả?

- Thưa thầy, là bởi vì người nghệ sĩ phải thu vén vào trong mấy dòng nhạc, mấy hàng chữ cho nên không thể nói được hết cái nỗi lòng. Còn như em, em hiểu được tâm tư người nghệ sĩ, hiểu được mối tình không trọn vẹn nên "ta cũng nài tình thương người đồng điệu", em diễn tả dài dòng văn tự cho nó đủ ý tình, cho nó trọn vẹn mà thôi. Chứ em có vẽ rắn thêm chân đâu ạ!

- Tôi thấy cậu không vẽ rắn nhưng thêm chân thì cậu thêm nhiều chân lắm rồi!
- Cảm ơn thầy quá khen! Em tiếp nhé!
- Ừa!
- Tiếp, đây là một đoạn trong "Áng mây chiều". Nhịp điệu Lento, êm nhẹ:

Trời hoàng hôn nắng vàng xao xuyên
 Kìa làn mây gió quuyến xa đưa
 Mây trôi lững lờ, hồn ai luống ngẩn ngơ
 Chiều lẳng lẳng xuống dần, lẳng lẳng gieo buồn, chiều mơ.

Nhìn áng mây chiều
 Thuyền mây lướt tha thướt tha thướt về bên nao
 Chìm trong bóng tà dưới trời u sầu
 Làn mây kia gió đưa về đâu?

Nhìn áng mây chiều
 Lòng thao thức tưởng nhớ hình cổ nhân
 Ngày chia tay thiết tha bao tơ lòng
 Mà giờ đây cách xa muôn trùng...

Thầy Nguyễn Túc:

- Ừa, nghe thiết tha thật ấy chứ! Nhưng cái chữ tơ lòng thì tôi không hiểu nó như thế nào?
- Em cũng vậy. Nếu hỏi tơ tầm, tơ sợi, tơ vương, hoặc cùng lắm là tơ vò, tơ lơ mơ thì em còn giả nhời được, chứ nư tơ long thì em xin chịu, không biết nó như thế nào, nó ra làm sao xất cả!
- Chữ nghĩa văn chương bác học nó rắc rối lắm, ai muốn hiểu thế nào thì hiểu...
- Dạ, hay là cái đó để rồi khi nào gặp lại nhạc sĩ Dương Thiệu Tước, thầy trò mình sẽ hỏi lại cho rõ.
- Chính thế. Tiếp được chưa?
- Dạ, được. Trong một dịp điện đàm với chị Minh Trang, em có hỏi rằng thì là:
- Chị sáng tác chung với anh bao nhiêu bản nhạc ạ? Chị trả lời rằng:
- Tôi chỉ viết lời bản Bóng chiều xưa. Còn những bài khác, anh ấy thích thì để tên tôi vào cho vui vậy thôi, chú ạ!

Như thế, do chính lời chị Minh Trang nói thì em phải tin là chị rất thành thực và khiêm tốn.

Thầy Nguyễn Túc:

- Bản "Bóng chiều xưa" cũng nổi tiếng lắm đấy, cậu ạ! Hay là để tôi dạo đàn dương cầm theo nhịp Slow Fox, cậu hát thử xem nghe có được không nghe?
- Dạ, thầy đờn, em ca nhưng chớ có thu thanh làm CD...

- Sao vậy? Bây giờ đang có phong trào hát Karaôkê, thuê CD tự giới thiệu mầm già văn nghệ mà cậu lại không thích thì có phải là cậu lỗi thời không?

- Em cũng muốn nổi tiếng lắm chứ! Ở trên cõi đời này, ai mà không thích nổi danh. Nhưng phần em, em đã nghe các cụ nói câu: *Cứ không biết cứ rằng hôi, tôi không biết tôi rằng hèn* cho nên em rất hãi, không dám múa rìu qua mắt thợ! Em sợ...

- Sợ gì?

- Sợ người ta nghe xong, người ta sẽ tìm em người ta đánh em, thầy ạ!

- Ủa! Thế là cậu khôn hồn lắm đó. Thôi hát đi!

Cai tôi:

Một chiều ái ân, say hôn ta bao lần
Một trời đắm duyên thơ, cho đời bao phút ơ thờ
Ngạt ngào sắc hương, tay cầm tay luyến thương
Đôi mắt em nhìn càng say đắm mơ màng, nào thấy đâu sầu vương.

Một chiều bên nhau, một chiều vui sống, quên phút tang bồng
Anh ơi nhớ chẳng, xa anh em hát khúc ca nhớ mong
Một chiều gió mưa
Em về thăm chốn xưa
Non nước êm buồn, nào đâu bóng cố nhân lòng xót xa tình xưa.
Lâng lâng chiều mưa
Một chiều băng khuâng đâu nguồn thơ
Mây vương sầu lan
Gió ơi đưa hồn về làng cũ
Nhấn thắm lời nguyện ước trong chiều xưa.
Thương nhau làm chi
Âm thầm lệ vương khi biệt ly
Xa xôi còn chi
Vô tình em nhớ mối duyên hò
Tình như mây khói, bóng ai xa mờ.

Một chiều ái ân
Say hôn ta bao lần
Một trời đắm duyên thơ, cho đời bao phút ơ thờ
Ngạt ngào sắc hương
Tay cầm tay luyến thương
Đôi mắt em nhìn càng say đắm mơ màng, nào thấy đâu sầu vương

Một chiều bên nhau
Một chiều vui sống, quên phút tang bồng
Anh ơi nhớ chẳng, xa anh em hát khúc ca nhớ mong
Một chiều gió mưa
Em về thăm chốn xưa
Non nước u buồn, nào đâu bóng cố nhân, lòng sót sa tình xưa...

Thầy Nguyễn Túc:

- Cậu ca cũng tạm được, ban giám khảo cho cậu 3 điểm trên 20!
- Xin cảm ơn ban giám khảo. Cho điểm như thế là sát nút với điểm loại rồi còn gì!
- Cậu còn than thở gì nữa?
- Dạ không dám! Em có than nhưng vẫn thờ đấy chứ ạ! Có còn hơn không, có còn hơn không. Người từ trăm năm....
- Cậu có thấy cái gì lạ trong nhạc khúc trên không?
- Dạ, có. Tính em vốn ngây ngô chất phác, không biết bóng gió là gì. Mà ngay câu đầu, em ca rằng: *Một chiều ái ân* thì em thực tình không hiểu một chiều ái ân là ái ân ra làm sao? Như thế nào? Là ngồi sát bên nhau, tay nắm cái bàn tay? Hay hai mái đầu kê nhau than thở? Hay như lời thơ trong bản nhạc Nụ hôn đầu của thầy:

"Hôn em một chiếc trên môi,
hôn em hai chiếc vào đôi tay ngà,
hôn em ba chiếc mặt mà,
hôn em ngàn chiếc đậm đà ngàn năm"

Hay là có cái gì khác nữa chẳng? Bởi cứ xuôi tình, khoa học đại cương, văn chương đại khái thì có chi làm kỷ niệm để nhớ nhưng thấm thiết đến vậy?

- Cậu nghĩ cũng có lý đấy! Hay là ta lại phân hỏi chị Minh Trang xem sao?
- Dạ, em không dám.
- Sao vậy?
- Dạ, em không dám, e mang họa! Chị sẽ bảo là sao em cù lân, tối dạ đến thế! Nói thế mà còn hỏi cái gì nữa cà?
- Ủa, có nhẽ vậy đó. Thôi, ta tiếp đi.
- Trên đây, em vừa nhắc đến Bóng chiều xưa thì bị chừ em không thể không nói đến một ca khúc có rất nhiều bóng dáng chiều: Đó là bản nhạc phổ thơ Hồ Dzếnh rất nổi tiếng là bản Chiều của Dương Thiệu Tước. Hồi ở Việt Nam, chúng ta nghe: *Trên đường về nhớ đây, chiều chậm đưa chân ngày và Nhớ nhà chầm điếu thuốc, khói huyền bay lên cây....*, chúng ta mang một tâm trạng buồn nhưng nhẹ nhàng, vơ vẩn. Sang đến xứ người, bất chợt một buổi chiều nào có nắng vàng, có mây trời bâng lảng mà ta một mình lái xe trên xa lộ thiên thang hun hút, nhìn chung quanh những nước non người mà bất chợt mở máy hát lên, lại nghe Sỹ Phú ca bài Chiều thì mới cảm thấy tận cùng cái nỗi cô đơn của kẻ không nhà, lang thang trên xứ lạ.
- Thế cậu đã qua cái cảnh ấy rồi chứ?
- Dạ, em đã qua rồi. Không hút thuốc cũng đã thấy nhớ nhà, không có khói huyền bay lên cây cũng đã thấy nhớ quê hương nhiều lắm.
- Rồi, thế thì ta lại qua ca khúc "Chiều". Vẫn cậu hát theo điệu Tango đoạn trước. Đến đoạn sau tôi chuyển sang nhịp Boléro cho nó có vẻ vui hơn một tẹo nhá! Cậu nhớ là phải "lắc lư con tàu đi" một tí thì mới ra vẻ ta đây cũng có tí tinh nghệ sĩ tính và kịch tính chứ!
- Dạ, em làm được:

Trên đường về nhớ đây
Chiều chậm đưa chân ngày
Tiếng buồn vang trong mây
Tiếng buồn vang trong mây.

Chim rừng quên cất cánh
Gió say tình ngây ngây
Có phải sầu vạn cổ
Chất trong hồn chiều nay
Chất trong hồn chiều nay.

Tôi là người lữ khách
Màu chiều khó làm khuây
Ngỡ lòng mình là rừng
Ngỡ lòng mình là mây
Nhớ nhà chầm điếu thuốc
Khói huyền bay lên cây.

Trên đường về nhớ đây
Chiều chậm đưa chân ngày
Tiếng buồn vang trong mây
Tiếng buồn vang trong mây.

Cai tôi:

- Một nhạc khúc khác làm nên tên tuổi của Dương Thiệu Tước, phải kể đến bản "Thuyền mơ" , nhịp điệu luân vũ, diễn tả con thuyền lướt êm trên dòng sông vắng, xa xa là đôi núi chập chùng, nhà ai khói tỏa. Thuyền đi đâu, về đâu nào ai biết được lòng thuyền. Trong khung cảnh chiều tà xa vắng ấy, người nghệ sĩ gửi lòng mình theo với mây bay, với sương chiều, với tiếng chuông chùa vọng lại...

Thuyền mơ trên dòng sông vắng, buồm in bóng trên ngàn dâu xanh.
Núi lam khuất sau ngàn cây, như bức tranh chiều nắng tơ xây mộng vàng
Làng ai trên dòng sông vắng, kề bên núi lam miền Trường Sơn
Nhà ai khói tỏa mây mờ dâng niềm thương nhớ, chìm theo mây nước bao ước mơ, bên sông lững lờ
Thuyền trôi, trôi khuất xa mờ
Thuyền trôi, trôi về bến nao, hồn thơ reo khúc ly tao
Trong bóng chiều, từ không trung, chuông chiều buông tiếng trầm ngâm âm u
Triền miên trên dòng sông vắng, thuyền mơ bến xưa dòng trường giang
Buồm trắng in núi xanh, gió về lưu luyến, nguồn thơ chan chứa trong sương chiều.
Bến sông tiêu điều
Thuyền xa ai nhớ ai nhiều
Thu êm êm, bến sông cô liêu, có chàng thi sĩ hồn phiêu diêu
Giờ lâu nơi đây ngòi ngấm mây bay, lòng xao xuyến khi bóng chiều rơi...

Thầy Nguyễn Túc:

Ngoài việc sáng tác chung với Minh Trang, cậu có thấy ai viết chung với Dương Thiệu Tước nữa không cả?

- Theo em biết thì Dương Thiệu Tước có viết bài "Uống nước nhớ nguồn" với Hùng Lân...
- Đâu? Như thế nào?

- Dạ, đây:

"Cho con làm người, bàn tay cha nâng đỡ chở che
Cho con vào đời, mẹ thương yêu dạy con bước đi
Cho con thắm nụ cười, yên vui suốt cuộc đời
Ôi tình mẹ cha quá bao la, ôi tình thương đó tựa biển khơi.

Uống nước nhớ nguồn, làm con luôn thảo kính mẹ cha
Uống nước nhớ nguồn, người ơi xin đừng quên nghĩa ân
Bay cao lên tận trời, vinh quang lúc thành tài
Xin người hãy nhớ những công ơn sinh thành nuôi dưỡng của mẹ cha..."

Cũng theo chủ đề ca ngợi ân đức cha mẹ, Dương Thiệu Tước còn có bài "Ơn nghĩa sinh thành" :

"Ơn nghĩa sinh thành
Làm con phải hiếu
Em ơi hãy nhớ năm xưa
Những ngày còn thơ
Công ai nuôi dưỡng

Công đức sinh thành
Người hỡi đừng quên
Công cha như núi Thái Sơn
Nghĩa mẹ như nước Trong nguồn chảy ra.

Người ơi, làm người ở trên đời
Nhớ công người sinh dưỡng
Đó mới là hiền nhân
Vì đâu anh nên người tài ba
Hãy nhớ công sinh thành Vì ai mà có ta?

Uống nước nhớ nguồn
Làm con phải hiếu
Công cha như núi Thái Sơn
Nghĩa mẹ như nước Trong nguồn chảy ra..."

- Nãy giờ, tôi nghe cậu nói về các nhạc phẩm của Dương Thiệu Tước, bản nào cũng hay, cũng thơ mộng, cũng sang trọng nhưng cũng đượm một vẻ gì có vẻ buồn buồn. Thế có bản nhạc nào gọi là vui không cà?

- Dạ, tất nhiên là phải có chứ! Không những đã vui mà lại còn nhộn nữa cơ đấy ạ!

- Úi chà! Chắc lại như "Ghé bến Saigon" của Văn Phụng chẳng?

- Dạ, vui hơn nhiều. Thầy mà vận bài này, em cam đoan 100% là thầy phải nhảy tung tung lên cho mà xem!

- Đâu, bài nào nào?

- Dạ, đây: "Khúc nhạc dưới trăng" do ban tứ ca Nhật Trường trình bày:

Dưới ánh vầng trăng bóng ngà
Một trời mát êm trong sáng
Dưới bóng ngàn sao sáng ngời

Chập chờn bóng đêm.

Thấp thoáng ngàn cây bóng lỏng
Một bầy thiếu niên ca múa
Khúc hát nhịp theo tiếng đàn
Chập chờn dưới trăng

Vui một đêm vui
Nhạc đầy vui, ca múa chơi
Ta cùng say trăng
Khúc ca mơ màng
Gió cuốn lên tìm trăng
Ta ước mơ cung Hằng

Làn gió, như lưu luyến ánh trăng thanh
Kìa dáng liễu buông tơ mảnh
Kìa làn nước in trời xanh
Mờ rung bóng đêm tàn canh

Cùng vui, ta vui khúc ca du dương
Lòng tha thiết bao yêu đương
Cùng mây gió bay ngàn phương
Lòng quên hết bao sầu thương
Thề quên hết bao sầu thương
Mơ trăng tươi, hoa tươi, vui ca đời tươi...

Thưa thầy, thầy nhảy solo xong, xin mời thầy nằm nghỉ một lúc cho dãn gân dãn cốt kéo tension nó lên ào ào có hại cho sức khỏe giống nòi.

- Thầy kệ tôi, mắc mớ chi đến cậu đấy!
- Dạ, mắc mớ chứ! Thầy nhảy dữ như thế mà thầy có mệnh hệ nào thì có phải là chết em không!
- Ừ, phải đấy! Thôi, phui phui cậu đi. Tiếp nữa hay cạn rồi?
- Dạ, chưa cạn. Trong các nhạc phẩm của Dương Thiệu Tước, có một bài mà người ta cứ bảo rằng thì là bài này Dương Thiệu Tước viết để riêng tặng Minh Trang. Đó là bài Ngọc Lan. Thầy có biết gì không?
- Làm sao mà tôi ở trong ngõ hẻm này lại biết được chuyện tày trời đến như thế nhỉ!
- Thế thì em hỏi ai bi chừ?
- Cậu vẫn hỏi chị Minh Trang thì bây giờ cậu lại nhắc phôn hỏi xem bà ấy giả nhời ra sao?
- Vâng, để em hỏi nhé!
(Quay tô lô phôn)
- A-lô! A-lô! Thưa chị Minh Trang đấy ạ! Vẫn Cai em đây. Em mí lị thầy Nguyễn Túc bàn đến bài Ngọc Lan thì nêu ra câu hỏi rằng: Có phải bài này anh viết tặng chị không ạ? Đầu giây bên kia, chị Minh Trang cười mà đáp rằng:

- Tôi cũng chả biết nữa! Chắc người ta thấy tên tôi là "Ngọc Trâm" thì đoán là bài "Ngọc Lan" của Dương Thiệu Tước viết tặng Ngọc Trâm chứ gì! Cai tôi ở cổ ra, không biết nói năng, hỏi han gì thêm nữa. Nhưng cứ cho đó là câu trả lời lịch sự, khiêm nhường của chị Minh Trang mà đoán mò rằng bài này anh viết tặng chị. Bản "Ngọc lan" thật thanh thoát, nhẹ nhàng, rất mực quý phái đáng yêu. Mời bạn đọc cùng nghe ca sĩ Ngọc Lan trình bày bản "Ngọc Lan":

Ngọc Lan, dòng suối tơ vương,
mắt thu hồ dịu ánh vàng
Ngọc Lan, nhành liễu nghiêng nghiêng,
tà mây cánh phong, nắng thơm ngoài song
Nét thắm tô bóng chiều, giấc xuân yêu kiều, nền gấm cô liêu
Gió rung mờ suối biếc, ý thơ phiêu diêu
Ngón tơ mềm chờ phím ngân trùng, mạch tương lai lảng
Dáng tiên nga, giấc mơ nghệ thường lữ làng
Ngọc Lan, trầm ngát thu hương,
bờ xanh bóng dương, phút giây chìm sương
Bông hoa đời ngàn xưa tới nay
Rung nhạc đó đây cho đời ngắt ngảy
Cho tơ trùng đàn hồ phím loan
Thê lương mây nước, sắt se cung đàn
Ôi tâm hồn nghệ sĩ chìm trong sương thắm
Nhớ phút khuê ly, hồn mê tuyết hoa Ngọc Lan
Mờ mờ trong mây khói, men nồng u ấp,
duyên hững hờ dần dần vương theo gió
Tơ lòng dăng bao cùng thương nhớ...

Thầy Nguyễn Túc:

- Tôi nghe âm điệu bài này thật là sang trọng, quý phái, rõ ra người sáng tác là một nghệ sĩ tài hoa, tâm hồn phong phú, đa tình... Còn cậu có thấy gì không?

- Phần em thì lại có cái nhìn khác thầy. Em để ý đến cách dùng chữ, đến ý tứ bóng bẩy du dương, đến ẩn ý và tình ý của người sáng tác. Chẳng hạn như mắt thu hồ dịu ánh vàng, tà mây cánh phong, nắng thơm ngoài song, gió rung mờ suối biếc, Ngọc Lan, giọng ướp men thơ, mắt êm làn lụa, nhớ phút khuê ly, hồn mê tuyết hoa Ngọc Lan...toàn là những chữ gợi hình, gợi ảnh, gợi sắc, gợi hương rất là mê ly, quyến rũ.

Cứ như em nghĩ thì từ đó suy ra, Dương Thiệu Tước phải rất là nặng lòng với loài hoa đáng quý, đáng yêu này mới có thể viết được một nhạc phẩm tuyệt vời đến như thế!

***

Năm 1995, nhạc sĩ Dương Thiệu Tước qua đời tại Saigon, hưởng thọ 81 tuổi.

Khi nhận được tin buồn này, phu nhân nhạc sĩ Dương Thiệu Tước đã tâm sự với một số văn nghệ sĩ ở bên Cali.:

"Nhà tôi là một người thích sống êm ả. Ông thích trầm tư trong cuộc sống nội tâm nhiều hơn là phô trương những công việc ông làm. Do đó, nhạc của ông tuy được rất nhiều người trình diễn, song hầu như khán giả ít người biết đến nhân dạng nhà tôi. Khi sáng tác, nhà tôi hoàn toàn vì yêu thích âm nhạc như là một lẽ sống, thành thử ông không sáng tác vì bất cứ mục đích nào, ngoại trừ lòng yêu âm nhạc"

Nhạc sĩ Trịnh Công Sơn khi đến phúng điếu đã viết:

"Anh đã sống một cuộc đời thâm lặng và muốn lãng quên cuộc đời bằng cách xa lìa mọi hệ lụy của cuộc sống này để mưu mang một tình riêng dù đời có hiểu hay không. Anh sống như vậy cũng có một màu sắc riêng biệt của đời anh...."

Nhà văn Hoàng Hải Thủy ghi lại một chút kỷ niệm khi còn ở Saigon, gặp Dương Thiệu Tước:

"Anh Tước và tôi cùng ở Saigon nhưng nhiều năm chúng tôi không gặp nhau. Mãi đến những tháng đầu năm 1990, một hôm tôi đi lãnh đồ ngoại quốc gửi về bố thí ở bưu điện Bình Thạnh. Đang ngồi chờ được gọi tên, tôi nhìn thấy một ông đi tới... Ông này cũng đến lãnh đồ. Tôi thấy ông ta quen quen nhưng chưa nhận ra ngay. Ông ta nhận ra tôi là ai trước. Ông đi đến, đưa ngón tay ra chỉ tôi, miệng mỉm cười, ý cười cũng ánh lên trong mắt ông. Tôi đứng lên bắt tay ông và tôi cười nói:

- Anh Tước...

Anh Dương Thiệu Tước trông vẫn còn phong độ lắm. Tôi thấy những người trẻ mà thể xác đẹp đẽ chẳng có gì đáng tự hào. Trẻ thường là đẹp. Trẻ mà xấu thì chỉ có nước đi ăn mày. Nhưng già mà đẹp mới hay, mới hơn người, mới hiếm có, và mới đáng quý. Già mà còn đẹp như anh Dương Thiệu Tước mới thật là bảnh. Không những anh Tước chỉ cao tuổi mà trông còn đẹp đẽ hơn người mà thôi, anh còn là một nhà nghệ sĩ bậc thầy có số đào huê tươi thắm mặn nồng. Chị Minh Trang và các con anh đều đi được cả, chỉ mình anh - tôi nghĩ vậy - ở lại thành Hồ..."

5 năm sau (1995), Dương Thiệu Tước từ trần.

Một chi tiết ít người biết rõ về Dương Thiệu Tước: Chúng ta chỉ biết ông là người sáng tác nhiều nhạc phẩm giá trị nhưng ít ai biết Dương Thiệu Tước còn là giáo sư Trường Quốc Gia Âm Nhạc Saigon, dạy môn tây ban cầm và đã đào tạo được một số đệ tử thành danh, có người hiện cư ngụ tại hải ngoại, như nhạc sĩ Đỗ Đình Phương.

***

Thưa bạn đọc,

Khi viết về nhạc sĩ Dương Thiệu Tước, chúng tôi kỳ vọng là sẽ gom góp được nhiều chi tiết về cuộc đời của người nghệ sĩ tài hoa này, cũng như những chi tiết hấp dẫn về hoàn cảnh sáng tác bản nhạc đó, thời gian nào sáng tác, có chuyện gì vui buồn đi kèm với nhạc phẩm đó không?

Như vậy, bạn đọc sẽ lấy làm thích thú hơn khi được hiểu biết hơn về một số khía cạnh riêng tư của cuộc đời nghệ sĩ.

Nhưng rất tiếc là nhạc sĩ Dương Thiệu Tước đã qua đời. Chúng tôi cũng đã hỏi chị Minh Trang nhưng chị không còn nhớ, nhất là nhớ những con số nên đành chịu.

Còn về thân hữu, bạn bè thân thiết với nhạc sĩ Dương Thiệu Tước, vì sống trên đất nước mệnh mông này, tuy phương tiện thông tin có nhiều mà chúng tôi cũng không có thêm được chi tiết nào để trình bạn đọc.

Do đó, nội dung còn nhiều thiếu sót.

Với tất cả chân tình, chúng tôi gửi đến bạn đọc bài viết về Dương Thiệu Tước, với lời xin lỗi đã không làm được đúng với ý mình để hầu bạn đọc.

Thân kính,

Lê văn Phúc

(Virginia, tháng Hai 2005)